

Eversti, sotatieteiden tohtori, doctor honoris causa Sampo Ahto

Itsenäisen Suomen Kadettikoulutus 100 vuotta

Juhlapuhe 25.1.2019 Kadettikunnan juhlavastaanotolla

Mennyt vuosi 2018 muistetaan sille annetusta tunnuksesta Suomi 100. Numero tarkoitti luonnollisesti itsenäisyysvuosiemme määrää, ei maamme ikää sinänsä. Valtiomme rakennehan oli lähes nykyisessä muodossaan olemassa jo 1800-luvulla, leijonavaakunamme on 1500-luvulta, ja kallioperämme on planeettamme vanhimpia.

Kun juhlimme itsenäisen Suomen kadettiupseerikoulutuksen alkamisen satavuotistapahtumaa, on vastaavalla tavalla paikallaan muistaa, että suomalainen upseerikoulutus alkoi todellisuudessa paljon aikaisemmin kuin sata vuotta sitten. Sehän näkyy jo Kadettikoulun lipussakin, johon on vuoden 1919 lisäksi kirjattu myös vuodet 1779, 1812 ja 1819 eli Kadettikoulun edeltäjien Haapaniemen sotakoulun ja sen työn jatkajien Haminassa toimineiden suomalaisen kenttämittausosaston sekä Suomen kadettikoulun perustamisvuodet.

Menneisyyden myrskyistä huolimatta jatkuvuus mainittujen sotakoulujen välillä on kiistaton. Rantasalmen Haapaniemeltä perinnettä siirsi Haminaan varsinkin everstilutnantti Samuel Möller, etevä sotilaspedagogi, joka toimi opettajana tai koulun johtajana kummassakin paikassa. Itsenäisen Suomen kadettikoulun perusti puolestaan silloinen kenraalimajuri Hannes Ignatius, Haminassa toimineen Suomen kadettikoulun kasvatti. Koulun ensimmäiset johtajat ja monet opettajat olivat Haminan kadetteja.

Armeija ilman perinteitä olisi kuin puu ilman juuria. Mitä syvemmmälle juuret ulottuvat, sitä lujemmassa puu seisoo. Perinne on myös kunnianteko edeltäjille, ja siten se antaa jo sellaisenaan moraalista voimaa jäljessä tuleville. Kun mies astuu armeijaan ja tässä tapauksessa Kadettikouluun, hänestä tulee osa perinteiden ketjua, johon kuulumisen on arvaamattoman henkisen voiman lähde. Perusedellytyksenä on tietysti se, että perinteet tunnetaan.

Perinteitä ei tarvitse kuitenkaan etsiä pelkästään tai edes ensisijaisesti ajallisesti etäisistä Haapaniemen tai Haminan kouluista, vaan niitä on luonut nimenomaan se upseeristo, joka on saanut perusopetuksensa tässä rakennuksessa Helsingin Arkadiassa 25. tammikuuta 1919 toimintansa aloittaneessa itsenäisen Suomen Kadettikoulussa. Mutta kasvualustaa oli se, mitä oli saatu Haapaniemeltä ja Haminasta.

Mieleeni on jäänyt eräs Kadettikoulun juhlatilaisuus 1990-luvulta, jolloin puolustusvoimain silloisella komentajalla, kenraali Gustav Hägglundilla oli puheenvuoro. Kenraalin sanat huipentuivat toteamukseen, että hänen edessään istui kuulijoina *crème de la crème* eli valioiden valio tai eliitin eliitti tai yksinkertaisemmin vain parhaimmisto. Ainakin minuun Hägglundin käyttämä käsite teki vaikutuksen, ja niinpä muistan sen edelleen. Tosin myöhemmin tuli ajateltua, että ehkä asian olisi voinut ilmaista hieman vaatimattomamminkin. Tavallisia keskivertosuomalaisiahan me vain olimme ja olemme.

Vaatimukset, joita upseeriuran valinneille asetetaan, ovat joka tapauksessa sitä lajia, että kaikissa muissa ammateissa ne torjuttaisiin jyrkästi. Upseerin ammatti on ammateista ainoa, johon mahdollisuus omasta kuolemasta tehtävää toteuttaessa sisältyy itsestään selvänä tosiasiana. Ei ole myöskään toista ammattia, jossa esimies voi antaa alaiselle käskyjä, joita toteutettaessa vaara tämän hengenmenosta on ilmeinen. Kieltäytyminen ei tule kysymykseen, ja ainoa vaihtoehto on useimmissa armeijoissa ollut joutuminen teloituskomennuskunnan eteen.

Taustana tällaiselle kovuudelle on sodan luonto. Tuon luonnon tosin näemme melkein päivittäin tiedotusvälineiden uutisoimista tapahtumista, mutta ne jäävät sittenkin kaukaisiksi ja ulkokohtaisiksi kaikille

muille paitsi niille, joiden kohtalona on joutua niihin mukaan. Mikään rauhan ajan koulutus ei voi lähellekään vastata todellisuutta.

Puolustusvoimat on se organisaatio, jonka tehtävänä on turvata kansa ja maa sodan onnettomuudessa. Sen se on jo tehnytkin, kun koko valtakuntaa ja jopa kansallista olemassaoloamme uhattiin miesikä sitten totaalilla tuholla. Mutta myös rauhan vuosina Puolustusvoimilla on keskeinen asema, kun maa pyritään pitämään mahdollisten sotien ulkopuolella. Näennäisarmeijalla se ei onnistu. Jos sota maailman kuohuessa ylipäättään pystytään välttämään, se voi tapahtua ainoastaan nojautuen joukkoon, joka tiedetään todelliseksi sotaväeksi.

Puolustusvoimat ilman kelvollista upseeristoa on toivoton ajatus. Kansalaisilla täytyy olla oikeus odottaa, että heille on rauhan vuosina luotu Puolustusvoimista niin pitävä suoja kuin se meidän edellytyksillämme on mahdollista. Se on upseereiden tehtävä. Sodan sattuessa upseeria kohtaavilla odotuksilla ei ole oikeastaan mitään rajoja.

Henkisesti terve ihminen – toisenlaisista ei oikeiksi upseereiksi olekaan – ei sotaa kaipaa. Mutta jos se on tullakseen, siitä kunnialla selviytymiseen on tarpeen luja sisäinen motivaatio. Palkkasoturimentaliteetilla syntyy vain palkkasoturiarmeija.

Ihmisen toimintaa sääteleviä motiiveja on tieteellisessä keskustelussa lueteltu yli neljäsataa kappaletta ja varsinaisia perusmotiivejakin sanotaan olevan kuusitoista. Talvisodan viimeisenä päivänä antamassaan päiväkäskyssä Mannerheim pelkisti sankaritaistelumme soturin motiivit kolmen arvon puolustamiseen – kodin, uskonnon ja isänmaan. Marsalkka oli oikeassa. Hänen mainitsemiaan arvoja voidaan täydentää monenlaisilla selityksillä ja muodin mukaisilla käsitteillä, mutta ydinperusarvot on sanottu marsalkan päiväkäskyssä. Joku niin sanottu ihmisoikeus saattaa olla hieno asia, mutta normaalista ihmisestä tulee milloinkaan peräänantamaton taistelija vasta silloin, kun hän tietää olevansa esimerkiksi kotinsa ja sen mukana perheensä viimeinen turva.

Motivaatio syntyy myös luottamuksesta omiin mahdollisuuksiin. Jos tietokone olisi keksitty syksyyn 1939 mennessä, se ei taatusti olisi antanut Suomelle tuolloin muuta vaihtoehtoa kuin nopean tuhoutumisen. Usko ja inhimillinen tahdonvoima auttoivat selviytymään myös kesällä 1944, kun puna-armeija tsunamiaallon tavoin vyöryi puolustusasemiimme. Perään ei annettu edes aselevon jälkeen saman vuoden syksyllä, kun merkittävä osa upseeristosta määrättiin niin sanotuiksi asekkäijöiksi Neuvostoliiton aggression mahdollisen jatkumisen varalta. Siitä tehtävästä ei kieltäydytty. Suomalaista upseeria ei ollut koulutettu antautujaksi.

Kadettikoulun kasvatilta edellytetään luonnollisesti oman alan korkeaa ammattitaitoa. On tunnettava aseet ja välineet, organisaatiot ja sotataidolliset periaatteet ja on osattava käskä ja johtaa. Ilman tällaista osaamista ei synny arvovaltaakaan, joka on esimiehelle välttämätöntä. Mutta oikea, aito soturi on enemmän kuin kasvoton maanpuolustusvirkaileja, olkoon tämä sitten miten tietäväinen tahansa.

Mannerheimin sanoilla ilmaistuna hyvälle upseerille on tärkeintä, että hänellä on sielunvoimaa. Siihen sisältyy sellaisia ominaisuuksia kuin rohkeus, vastuuntunto, kestävyys, itseluottamus, kunniantunto, rehellisyys ja toverihenki. Lyhyesti sanottuna upseerilla on oltava luonnetta. Älykkyykskin on hyväksi, mutta jos luonne on puutteellinen tai mies on aivan luonteeton, siitä voi enemmän vahinkoa kuin hyötyä.

Ollessani nuori kadetti meille suorastaan taottiin päähän iskulause *Simppu, älkää ajatelko!* Se oli harvinaisen tyhmä lause, mutta sen tausta on ymmärrettävissä. Sotilasorganisaatio saattaa toimia sodan kaaoksessa ainoastaan nojautumalla siihen, että käskyjä noudatetaan tinkimättömästi. Niin sanottu sooloilu voi vain pahentaa tilannetta. Mutta rautainenkuri ei riitä, jos upseereilta puuttuu kyky luovaan ajatteluun, oma-aloitteeseen toimintaan, tilanteiden vaatimaan improvisointiin ja henkilökohtaiseen

uskallukseen ja vastuunkantoon itsenäisistä päätöksistä. Sotaa ei tulla koskaan voittamaan roboteilla, ei myöskään roboteiksi kasvatetuilla ihmisillä. Koulutus upseeriksi on saavuttanut aivan olennaisen tavoitteen, jos vaatimus tinkimättömästä sotilaskurista ja odotus itsenäisestä ajattelusta on saatu kasvamaan koulutettavan ajattelussa toisiaan täydentäväksi hedelmälliseksi symbioosiksi.

Perinne sellaisenaan ei kannata mihinkään, elleivät sen perijät pyri olemaan perimänsä arvoisia. Itsenäisen Suomen Kadettikoulussa ei peritystä ole ainoastaan pidetty huolta, vaan sitä on kasvatettu paljon yli sen, mistä lähdettiin. Siitä ovat todisteena Kadettikoulun sankariaulassa olevat taulut, joissa on 465 kaatuneen kadettiupseerin nimet. Se merkitsee sitä, että sotiimme osallistuneista kadettiupseereista antoi henkensä isänmaan puolesta yli kaksikymmentä prosenttia eli suhteellisesti enemmän kuin mistään muusta ammattiryhmästä.

Normaaliaikana eli rauhan vuosina Kadettikoulun perinne elää opettamisen, opiskelun ja itsensä kehittämisen kautta. Näkymät ovat nykyään entistä paremmat ja avarammat Kadettikoulun toimiessa osana laajempaa Maanpuolustuskorkeakoulua. Mutta tavallisia keskivertokansalaisiahan me silti vain olemme, ihmisparkoja puutteinemme, joskin myös hyvine puolinemme. Tehtävämme kuitenkin edellyttää, että Gustav Hägglundin sanojen mukaisesti olisimme *crème de la crème*. Tavoite on asetettava aina korkealle. Kuuluminen parhaimmiston olkoon siis jokaisen kadettiupseerin tavoite.